

YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH: IMKONIYATLAR VA TO'SIQLAR

Mahmudova Chinora

Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada yashil iqtisodiyot tushunchasi, uning nazariy asoslari va amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Maqola global tajriba va O'zbekiston misolini qamrab olgan holda yashil iqtisodiyotga o'tishning imkoniyatlari, asosiy to'siqlari va ularni yengish yo'llari haqida ilmiy asoslangan tavsiyalarni taklif etadi.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, qayta tiklanuvchi energiya, energiya samaradorligi, yashil moliya, ekologik siyosat.

Iqtisodiy o'sish va sanoatlashuv jarayonida biz ekologik limitlarga yaqinlashyapmiz: tabiiy resurslar cheklangan, iqlim o'zgarishi tezlashmoqda, havo, suv va tuproq ifloslanishi esa inson salomatligi va hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sharoitda an'anaviy sanoat-paradigma asosida rivojlanishni davom ettirish jiddiy xavf tug'diradi. Boshqa tomondan, iqtisodiy o'sishdan butunlay voz kechish ham amaliy emas; shuning uchun ekologik barqarorlikni ta'minlab, iqtisodiy o'sishni saqlaydigan yangi model — yashil iqtisodiyot zaruriyati paydo bo'ldi.

Yashil iqtisodiyot — bu resurslardan oqilona foydalanish, chiqindilarni minimallashtirish, atrof-muhitga zarar yetkazmasdan iqtisodiy faoliyatni tashkil etish orqali barqaror rivojlanishni amalga oshirish yondashuvidir. Bu paradigmada

texnologik yangilanish, siyosiy rag'batlar va ijtimoiy ongning oshishi birgalikda ishlaydi. O'zbekiston ham so'nggi yillarda global tendensiyalarga mos holda yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha bir qator strategik hujjatlar va loyihalarni ishlab chiqdi.

Yashil iqtisodiyotga o'tishning asosiy imkoniyatlari quyidagilardan iborat: qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish, energiya samaradorligini oshirish, yangi yashil ish o'rinlarini yaratish, eksport salohiyatini kengaytirish va ekologik toza texnologiyalarni joriy etish. Shu bilan birga, mamlakat uchun asosiy to'siqlar — moliyaviy cheklovlar, texnologik infratuzilmaning zaifligi, kadrlar yetishmasligi va huquqiy bazaning to'liq shakllanmaganligi — jarayonni sekinlashtiradi. Davlat darajasida boshqaruv va standartlar joriy etilganda, energiya samaradorligi mamlakat darajasida sezilarli tejash imkonini beradi. Yashil iqtisodiyot yangi kasb va sohalarni — qayta ishlash sanoati, qayta tiklanuvchi energiya qurilish va xizmatlari, ekologik sertifikatlash va boshqaruv kabi yo'nalishlarni rivojlantiradi. Bu esa ish bilan bandlikni oshiradi, mahalliy iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Yashil loyihalar ko'pincha xalqaro moliyaviy institutlar va investorlar uchun jozibador bo'ladi — ular past karbon chiqindili loyiha portfellarini qo'llab-quvvatlaydi. O'zbekiston uchun bunday hamkorlik texnologiya transferi, tajriba almashinuvi va moliyaviy resurslar jalb qilish imkonini beradi. Ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish imkonini beruvchi qishloq xo'jaligi va sanoat tarmoqlarini rivojlantirish eksport salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Yevropa va boshqa bozorlarda ekologik sertifikatlar bilan tasdiqlangan mahsulotlarga talab mavjud.

Yashil iqtisodiyotga o'tishning muvaffaqiyati davlat siyosati, xususiy sektor va jamoatchilik hamkorligiga bog'liq. Yashil moliya vositalari, imtiyozli kreditlar, soliq yengilliklari va xalqaro hamkorlik orqali O'zbekiston ushbu yo'nalishda sezilarli natijalarga erishishi mumkin. Yashil texnologiyalar va monitoring uchun raqamli yechimlar va malakali kadrlar zarur. Oliy ta'lim va kasb-hunar tizimida bu yo'nalishlar yetarlicha rivojlanmagan bo'lsa, o'tish jarayoni sekinlashadi.

Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyot O'zbekiston uchun ekologik barqarorlik, iqtisodiy raqobatbardoshlik va energiya mustaqilligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Davlat va jamiyatning uzviy hamkorligi asosida yashil transformatsiyani amalga oshirish mamlakatning barqaror kelajagini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. UNEP (United Nations Environment Programme). Green Economy Report. 2020.
2. World Bank. Green Economy Transition Report. 2023.
3. OECD. Green Growth Indicators. 2022.
4. European Commission. European Green Deal. 2019–2022.
5. O'zbekiston Respublikasi. Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi. 2019.
6. Asian Development Bank. Sustainable Energy for Central Asia. 2021.

7. IRENA. Renewable Energy Statistics. 2022.
8. World Economic Forum. Sustainable Growth Report. 2024.
9. Lee, K. Korea's Green New Deal: Policy Lessons. Seoul, 2023.